

... Особистість з об'єктивного погляду є не що інше, як самодіяльна особа зі своїм психічним складом та індивідуальним ставленням до навколишнього світу.

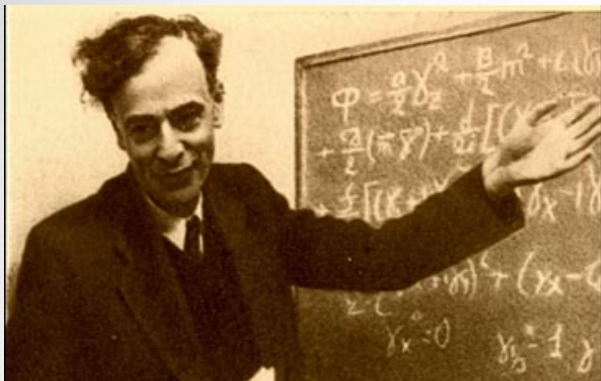
В.М.Бехтерєв, 1923

Психологічні аспекти формування навчальної мотивації учнів з аутизмом індивідуальної форми навчання

Здоровенко Н.В.
психолог школи «Надія»

Відомі...

Знамениті, а значить

- Успішні
- Адаптовані
- Соціалізовані
- Само-реалізовані

- Моцарт
- Ейнштейн
- Ландау
- Б.Гейтц
- Нурієв

Коли аутистичне мислення має переваги над логічним (За Блейром)

- у дитини, що розвивається, логічні форми мислення формуються поступово, а аутистичні фантазії дають можливість розібратися в окремих ситуаціях
- у світоглядних, релігійних, емоційних, сенсорних та інших питаннях, які недоступні нашому розумінню і логіці, нестандартне, оригінальне аутистичне мислення, яке відбувається від загального до одиничного, є ефективнішим інструментом у вирішенні цих питань
- у ситуаціях сильних афектів, де логіка відступає на другий план
- там, де ослаблений асоціативний зв'язок, і треба інакше вирішити проблему

Тип аутистичного мислення притаманний не тільки хворій людині.

Самі того не розуміючи і не усвідомлюючи, ми у своєму житті

користуємося *аутистичним мисленням*, а воно має такі *властивості*:

- *ігнорування тривожної дійсності і перешкод*
- *усвідомлення всього оптимістично*
- *замикання в самому собі*
- *аутистичне захисне пристосування*

Відповідно до розробленої типології аутистичної особистості дитини (за Д.Шульженко), в основу якої покладено особистісний сенс спрямування аутичної дитини, вирізнено сім окремих типів особистості за такими показниками:

- світосприйняття дитиною довкілля, як одиниці самосвідомості,
- взаємодія з живими і неживими об'єктами та рівень залежності від них,
- когнітивні та креативні стилі,
- особливості комунікації,
- наявність різних системоутворюючих реактивних і тривожних факторів та їхньої взаємодії, що впливають на поведінку дитини та керують її розвитком

Означена психологічна класифікація типів аутистичних особистостей є першою спробою, зверненою до динаміки цілісної психічної організації дитини в ситуаціях, які змінюються за її діяльності та життя

Типи аутистичних особистостей (за Д.Шульженко)

- *Тип симбіотичного спрямування.*
Характеризується високим рівнем залежності від присутності певної людини (матері, батька, братів, сестер, няні тощо). Тобто, дитина може соціально реалізовуватися лише у присутності конкретної людини, в якій вона має потребу.
- *Тип лінгвістичного спрямування.*
Характеризується сформованим мовленням, мотивацією до говоріння, вербалізмом та орієнтованістю на оригінальність, вигадливістю мовної диспозиції.

Типи аутистичних особистостей (за Д.Шульженко)

Тип інтелектуального спрямування, який характеризується децю звуженою сферою реалізації цієї здатності й неспроможності до поширення розумових умінь на інші аспекти життєдіяльності.

Тип комунікативного спрямування, що характеризується наявністю бажання бути в центрі уваги і чинити спілкування як за умов мовленнєвої диспозиції, так і поза нею; водночас у дитини ще не сформовані механізми комунікативних дій.

Типи аутистичних особистостей (за Д.Шульженко)

- *Тип динамічно орієнтованого спрямування на розвиток здібностей, що характеризується сукупністю задатків дитини (творчих, конструювальних, спортивних тощо).*
- *Тип індіферентного спрямування. Характеризується байдужою формою сприймання навколишнього світу, пасивним спогляданням дійсності, неспроможністю самостійно приймати рішення, бажанням уникати будь-яких, навіть спрощених, ситуацій.*

Типи аутистичних особистостей (за Д.Шульженко)

Тип реактивно-тривожного спрямування особистості, що характеризується підвищеною чутливістю до сенсорних, кінетичних та інших подразників; наявністю фобій, страхів, побоювань у критичних для аутичної дитини ситуаціях (зміна місця проживання, скупчення чималої кількості людей у натовпі, незвичайний перебіг подій; незнайомі, а відтак — небезпечні в розумінні дитини місця чи обставини)

- Невміння формувати уявлення про наміри інших людей
- Відсутність емпатії
- Порушення роботи керуючих функцій (емоційно-вольова сфера)
- низька мотивація
- Неможливість контролювати власну активність і планувати свій час без спеціального навчання
- Ригідність мислення

Аутична дитина стає залежною від оточення близьких людей

Суто аутичні прояви мислення

- Порушення механізму «центрального зв'язку».
- Поведінка орієнтована на деталі без уяви картини в цілому.
- Неможливість процесу зв'язування полісенсорної інформації (від різних сенсорних систем).
- Виникнення розпорошених уявлень
- Відсутність узагальнення соціального досвіду

Сприйняття ізольованих характеристик призводить до появи страхів і тривоги, слабе сприйняття свого тіла як цілісної системи

... з погляду дітей...
*однакові картинки з деякими
відмінностями*

• • •

... з погляду аутичних дітей...

різні картинки зі схожими деталями

Мислимо аутистично:
до вернього фото додаємо одну корову
до нижнього фото додаємо дві корови.
Опишемо результат

Мотив - спонукання до діяльності, пов'язане із задоволенням потреб людини

Мотивація - система спонукань які зумовлюють активність особи і визначають її спрямованість

- **Навчальна мотивація** ґрунтується на потребі, яка стимулює пізнавальну активність дитини, її готовність до засвоєння знань
- **Спонукальна** (мотиваційна) складова навчальної діяльності охоплює пізнавальні потреби, мотиви і сенси навчання
- Важливою умовою учіння є наявність пізнавальної потреби і мотиву самовдосконалення, самореалізації та самовираження

Емоційне переживання пізнавальної потреби постає як **інтерес**

Спонування до навчання може бути:

ситуативним, коли спонуканами є мотиви, пов'язані з необхідністю виявити, продемонструвати певні знання, вміння та навички у конкретній ситуації (на контрольній роботі, при складанні іспиту). Вони є зовнішніми, оскільки не стосуються глибинних основ особистості

особистісним, пов'язаним з потребою учня в самовдосконаленні, досягненні духовних цілей, ідеалів, безпосередньо спрямованих на розвиток його особистості, на духовне, моральне й інтелектуальне зростання, а також на повноцінне функціонування його як суб'єкта життєдіяльності.

Мотиви навчальної діяльності розрізняють за змістом і динамічними характеристиками

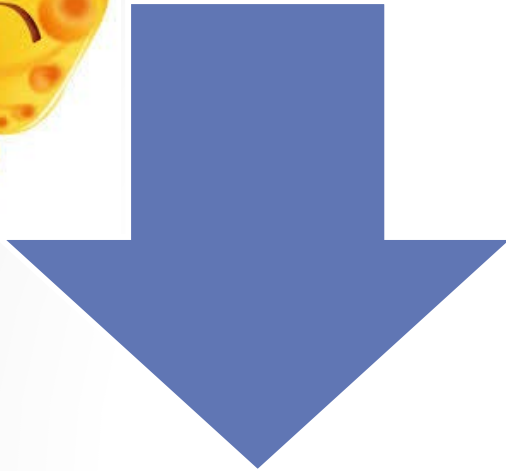
Динамічними параметри

- стійкість (учень натхненно вчиться навіть всупереч несприятливим зовнішнім умовам, він не може не вчитися, його навчальна діяльність високопродуктивна)*
- модальність (емоційне забарвлення), яка може бути позитивною і негативною*

Змістові характеристики

- наявність особистісного смислу навчання для учня;*
- дієвість мотиву (його реального впливу на навчальну діяльність і поведінку дитини);*
- місце мотиву у структурі мотивації;*
- самотійність виникнення і прояву мотиву;*
- рівень усвідомлення мотиву;*
- ступінь поширення мотиву на різні типи навчальної діяльності, види навчальних предметів, форми навчальних завдань.*

Структура навчальної мотивації

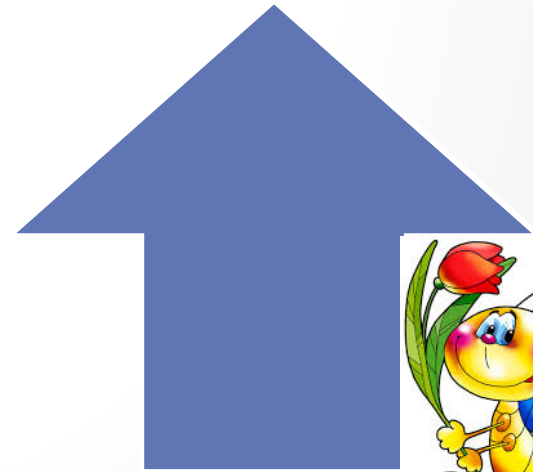
Зовнішня мотивація

орієнтована на винагороду або уникнення негативу, заснована на заохоченнях, покараннях та інших видах стимуляції, які або спрямовують, або гальмують поведінку людини

Внутрішня мотивація

орієнтована на процес і результат, сприяє одержанню задоволення від роботи, викликає інтерес, радісне збудження, підвищує самоповагу особистості

Навчальні МОТИВИ

пізнавальні

*Отримання інформації,
сам процес навчання*

соціальні

*Бажання займати певну
позицію в соціумі (визнання),
стосунки з іншими людьми*

Формула навчальної мотивації аутистів

$$M_{\text{аут}} = k \cdot M_{\text{н}}$$

- $M_{\text{аут}}$ – мотивація аутистів до навчання
- $M_{\text{н}}$ – навчальна мотивація
- k – коефіцієнт аутизму (тип особистості, спрямування, значимі мотиви, індивідуальність)

Список ідей, які допомагають в навчанні дітям із РДА

- коли дітям із аутизмом пропонується самостійна робота, намагатися давати її маленькими частинами,
- не обмежувати у часі (у розумних межах) у випадках коли діти мають труднощі

- подавати інформацію візуально (проектор, плакати, роздавальні таблиці, дощечки для письма) і для сприйняття на слух,
- робити із дітьми прості фізичні вправи перед письмом (пальчикова гімнастика, масаж),

Список ідей, які допомагають в навчанні дітям із РДА

Три компоненти діяльності особливо важливі для досягнення позитивних результатів:

- *візуальна ясність*
- *візуальна організація*
- *візуальні інструкції.*

- Важливим є розбиття великих шматків на дрібні компоненти. Складний робочий аркуш може бути розбитий на чіткі секції, аби допомогти учням виконати його (*візуальна організація*).

Список ідей, які допомагають в навчанні дітям із РДА

Візуальні інструкції є важливою частиною робочих завдань.

Поширеною формою візуальної інструкції є шаблон, або візуальна вистава того, як мають бути розташовані матеріали, або як необхідно виконати завдання (*візуальні інструкції*).

- Письмові інструкції також можуть виконувати цю функцію.
- Фізично структуроване середовище, використання розпорядків і схем роботи, розробка візуально чітких і організованих матеріалів